

**İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin COVID-19 Salgın Dönemindeki
Değişimine Yönelik Bir Araştırma**

*A Study on the Change of Occupational Health and Safety Services
during the COVID-19 Epidemic Period*

Hayrettin KARACAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Labor Economics and Industrial Relations

karacanhayrettin@gmail.com

Orkun DALYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Occupational Safety

orkundalyan@outlook.com

Temmuz 2023, Cilt 14, Sayı 2, Sayfa: 1-15

July 2023, Volume 14, Number 2, Page: 1-15

P-ISSN: 2146-0000

E-ISSN: 2146-7854

©2010-2023

www.dergipark.org.tr/cider

İMTİYAZ SAHİBİ / OWNER OF THE JOURNAL

Kenan YAVUZ
(ÇASGEM Adına / On Behalf of the ÇASGEM)

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Dr. Elif ÇELİK

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Dr. Berna YAZAR ASLAN
Esra TAŞÇI

TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER / INDEXES

ECONLI T - USA
CABELL'S DIRECTORIES - USA
ASOS İNDEKS - TR
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL
KWS NET LABOUR JOURNALS INDEX - USA

YAYIN TÜRÜ / TYPE of PUBLICATION

PERIODICAL - ULUSLARARASI SÜRELİ YAYIN
YAYIN ARALIĞI / FREQUENCY of PUBLICATION
6 AYLIK - TWICE A YEAR

DİLİ / LANGUAGE

TÜRKÇE ve İNGİLİZCE - *TURKISH and ENGLISH*

PRINT ISSN

2146 - 0000

E - ISSN

2146 - 7854

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mustafa Necmi İLHAN – Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR – Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Nergis DAMA – Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Elif ÇELİK – ÇASGEM

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Yener ALTUNBAŞ *Bangor University - UK*
Prof. Dr. Mehmet DEMİRBAĞ *University of Sheffield – UK*
Prof. Dr. Shahrokh Waleck DALPOUR *University of Maine – USA*
Prof. Dr. Tayo FASOYIN *Cornell University - USA*
Prof. Dr. Paul Leonard GALLINA *Université Bishop's University – CA*
Prof. Dr. Douglas L. KRUSE *Rutgers, The State University of New Jersey - USA*
Prof. Dr. Özay MEHMET *University of Carleton - CA*
Prof. Dr. Theo NICHOLS *University of Cardiff - UK*
Prof. Dr. Yıldırım YILDIRIM *Syracuse University - USA*
Doç. Dr. Kevin FARNSWORTH *University of Sheffield - UK*
Doç. Dr. Alper KARA *University of Hull - UK*
Dr. Sürhan ÇAM *University of Cardiff - UK*

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Prof. Dr. Cihangir AKIN Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf ALPER Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Onur Ender ASLAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim AYDINLI Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın BAŞBUĞ İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Eyüp BEDİR YÖK
Prof. Dr. Erdal ÇELİK YÖK
Prof. Dr. Toker DERELİ Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. E. Murat ENGİN Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent ERDEM Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ Gençlik ve Spor Bakanlığı
Prof. Dr. Seyfettin GÜRSEL Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Nükhet HOTAR Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Aşkın KESER Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer KOÇEL İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Metin KUTAL Gedik Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan MAHİROĞULLARI Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet MAKAL Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat MURAT Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet SELAMOĞLU Fenerbahçe Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. İnsan TUNALI Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih UŞAN Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Cavide Bedia UYARGİL İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Recep VARÇIN Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Erinç YELDAN İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Kemalettin AYDIN Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Yücel UYANIK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Erdiñç YAZICI Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ Pamukkale Üniversitesi
Dr. Gökçe OK İçişleri Bakanlığı

**Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.**

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin COVID-19 Salgın Dönemindeki Değişimine Yönelik Bir Araştırma

A Study on the Change of Occupational Health and Safety Services during the COVID-19 Epidemic Period

Hayrettin Karacan¹

Orkun Dalyan²

Öz

Bu araştırmanın amacı, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin COVID-19 salgın sürecindeki değişimini etkileyen kriterlerin belirlenmesidir. Bu amaçla Marmara bölgesinde iş sağlığı ve güvenliği birimlerinde görevli 414 personel ile 42 sorudan oluşan anket çalışmasının analizleri Sosyal Bilimler için İstatistik Programı 24.0 aracılığıyla değerlendirilmiştir. Anket sorularının ortalaması ile görev yapılan il, son eğitim düzeyi ve hizmet verilen işyerindeki çalışan sayısı değişkenleri arasında yüksek derecede etkili anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma neticesinde edinilen bulgular, COVID-19 salgın etkisinin çalışanlarda hijyen kurallarına yönelttiği ve bu duruma bağlı olarak stres oluşturduğu yönündedir. İşyerlerinde psikososyal desteğe yönelik uygulamalı eğitimlerin verilmesi ile personellerin çalışma psikolojisine destek olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, İş Sağlığı ve Güvenliği, Marmara Bölgesi, Psikososyal Destek, Salgın

Abstract

In this research, the criteria affecting the change of occupational health and safety services in the COVID-19 epidemic process are determined. The analyzes of the questionnaire consisting of 42 questions and 414 personnel working in the occupational health and safety units in the Marmara region were evaluated through the Statistics Program for Social Sciences 24.0. A highly effective and significant difference was found between the average of the survey questions and the variables of the province, the last education level, and the number of employees in the workplace. The findings obtained as a result of the research are that the effect of the COVID-19 epidemic directs the employees to the hygiene rules and creates stress depending on this situation. It is thought that giving practical training on psychosocial support in the workplaces will support the work psychology of the personnel.

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İş ve Meslek Danışmanı, Çanakkale Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, karacanhayrettin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5299-5818

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, orkundalyan@outlook.com, ORCID: 0000-0003-4791-9084

Atıf: Karacan, H. ve Dalyan, O. (2023). İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin COVID-19 Salgın Dönemindeki Değişimine Yönelik Bir Araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, 1-15.

Başvuru Tarihi: 09.08.2022
Yayına Kabul Tarihi:05.06.2023

Keywords: COVID-19, Occupational Health and Safety, Marmara Region, Psychosocial Support, Outbreak

GİRİŞ

Çin'in Wuhan eyaletinde 2019'un Aralık ayında ortaya çıkan SARS-CoV-2 (Covid-19) virüsü zamanla bir salgına dönüşmüş ve tüm dünyayı etkisi altına almıştır. COVID-19 salgını sonrası ülkemizde okulların online eğitime geçmesi, seyahatlerin kısıtlanması, evde karantina uygulamaları gibi sosyal hayata yeni düzenlemeler getirilmiştir. Salgın sadece sosyal yaşamı değil aynı zamanda tüm sektörlerdeki çalışma koşullarını, organizasyonları ve bunlara bağlı olarak güvenlik önlemlerini de etkilemiştir (Fagnoli ve Lombardi, 2021:52). Salgının negatif etkisi en çok işyerlerinde çalışan personeller tarafından hissedilmiştir. İşyerleri için 20 yaş altı, 65 yaş üstü ile özel politika gerektiren gruplardaki personellere özgü önlemlerin alınması ve evden çalışma yapılabilen işyerlerinde bu sisteme dönülmesi ile COVID-19 etkisinin azaltılması planlanmıştır (Uzaktan Çalışma Yönetmeliği, 2021). Evden çalışma sistemi, işverenlerin gerekli teknolojik alt yapıyı hazırlamaları şartıyla İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) eğitimlerinin de uzaktan eğitim sistemi ile verilmesini desteklemiştir (Dalyan ve Pişkin, 2021). COVID-19 salgınından etkilenen çalışanların 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kanunu nazarında iş kazası olarak sınıflandırılması görüşü de yaygındır (Arslan Durmuş, 2020:363-393).

COVID-19 salgını her sektörü etkilediği gibi İSG uygulayıcıları olan iş güvenliği uzmanı (İGU), işyeri hekimi ve diğer sağlık personellerini de etkilemiştir. İşyerlerine sunulan İSG hizmetlerinin aksaması direkt olarak işyerinde çalışan personellerin sağlık ve güvenliğini de etkilemiştir. Bu çalışmada Marmara bölgesinde İSG biriminde görevli personeller ile COVID-19 salgınının işyerlerine sunulan İSG hizmetlerine etkisinin tespit edilmesi amacıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. COVID-19 salgın sürecindeki İSG hizmetlerinin kalitesi ile görev yapılan il, cinsiyet, medeni durum, yaş, son eğitim düzeyi, mesleki tecrübe, sertifika türü ve İSG hizmeti verilen işyerindeki çalışan sayısı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. COVID-19 salgın sürecindeki İSG hizmetlerinin kalitesine etki eden alt boyutlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

COVID-19 salgınının İSG hizmetlerine etkisinin irdelenmesi ve olası sorunlara çözüm önerileri getirilmesi gelecek dönemlerde yapılacak olan bilimsel çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu çalışmada, COVID-19 salgınının işyerlerine sunulan İSG hizmetlerine etkisinin tespit edilmesi ve olası sorunlara çözüm önerileri amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmanın araştırma sorusu "COVID-19 salgınının işyerlerine sağlanan İSG

hizmetlerine etkisi İSG biriminde çalışan profesyonellerce nasıl algılandı?" şeklinde belirlenmiştir. Bu amaçla ilgili literatür taraması yapılarak ve uzman görüşleri alınarak anket soruları hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan anket soruları Ek-1'de verilmiştir.

Çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu tarafından 17/02/2022 tarih ve E-84026528-050.01.04-2200043688 numarası ile onaylanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem Seçimi

25.02.2022 tarihi itibarıyla iş sağlığı ve güvenliği kayıt, takip ve izleme programında (İSG-KATİP) Marmara Bölgesinde 27776 İGU, 10499 işyeri hekimi ve 5704 diğer sağlık personeli kayıtlı bulunmaktadır (İSG-KATİP, 2022). Araştırmanın evrenini 43979 kişi oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi, katılımcıların seçimine araştırmacının etki etmemesi ve rastgele seçim yapmak için kullanılmıştır (Yıldız, 2011:421-442). Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde ise Krejcie ve Morgan (1970)'ın rapor ettiği evren-örneklem tablosundan yararlanılmıştır. Belirtilen tabloda evren hacminin 40000 ile 50000 arasında olması halinde örneklem büyüklüğünün en az 380 olması gerektiği belirtilmiştir. Anket 417 kişiye uygulanmış ancak 3 kişinin anket verileri eksik olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırma için gerekli olan örnek tespiti %95 güven düzeyine göre 414 kişiden oluşmuştur (Krejcie ve Morgan, 1970:607-610).

2.3. Veri Toplama Araçları

COVID-19 salgınının işyerlerine sunulan İSG hizmetlerine etkisi konusunda literatür araştırması yapılarak anket ifadeleri için bilgiler toplanmıştır. Daha sonra konuyla ilgili bilimsel çalışmalar sunan akademisyenler, 10 yıldan fazla mesleki tecrübeye sahip İGU ve işyeri hekimlerinin görüşleri alınmıştır. Katılımcılara sunulacak anket ifadelerinin nihai hali akademisyenler ve araştırmacıların kontrolleri sonucunda hazırlanmıştır.

İki bölümden oluşan anketin ilk bölümünde, katılımcıların özelliklerini (çalışma şekli, görev yapılan il, cinsiyet, medeni durum, yaş, son eğitim düzeyi, mesleki tecrübe süresi, sahip olunan sertifika türü ve hizmet verilen işyerindeki çalışan sayısı) açıklayan 9 soru bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise katılımcıların işyerlerine sundukları İSG hizmetlerinin COVID-19 salgınının etkisini değerlendirmeye yönelik 5'li likert ölçeğinden oluşan 33 adet soru yer almaktadır. Likert ölçeğinde yer alan seçenekler, 1 (Kesinlikle Katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) şeklindedir. Oluşturulan anket, web tabanlı "docs.google.com" sitesindeki anket ara yüzü kullanılarak çevrimiçi gerçekleştirilmiştir. Genel araştırma ve anket hakkında bilgi verildikten sonra gönüllü oluru alınan katılımcılara anket uygulanmıştır. Çanakkale ilinde görevli 60 katılımcı ile pilot uygulama yapıldıktan sonra anket değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda ankette herhangi bir değişikliğe gerek olmadığı görülmüş ve pilot çalışma verileri de araştırmaya eklenmiştir. Araştırmanın verileri 25.02.2022-25.03.2022 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.4. Verilerin İşlenmesi ve Analizi

Bu çalışmada edinilen verilerin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri Sosyal Bilimler için İstatistik Programı (SPSS) 24.0 ile yapılmıştır. Anket ölçeği ortalamasının Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, güvenilir bir değer olarak kabul edilen $\alpha=0,958$ olarak

bulunmuştur (Tavşancıl, 2019). Yapısal geçerliliğin kontrolü için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan Bartlett's testi sonucunda, değişkenler arasında ilişki olduğu kabul edilmiştir ($p=0,000 < 0,05$). Örneklem yeterliliği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçümü yapılmıştır. Ölçüm sonucunda, KMO (0,825) değerinin 0,60'tan büyük çıkması araştırmada kullanılan örneklem sayısının yeterli olduğunu kanıtlamıştır (Çokluk vd., 2012). Yapılan faktör analizi sonucunda, 7 faktörlü ölçek toplam varyansın %72,66'sını açıkladığı tespit edilmiştir.

Anket verilerinin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri ve histogram grafiği kontrol edilerek dağılımın normal olduğu sonucuna varılmıştır. Veri setlerindeki Çarpıklık değeri 0,464 ve basıklık değeri 0,506 olarak tespit edildiğinden dolayı parametrik test grubunda yer alan analizler tercih edilmiştir (Kalaycı, 2008). Bağımsız değişkenlerden iki alt gruba sahip olanlar için Bağımsız Örneklem t-Testi, ikiden fazla alt gruba sahip olanlar için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır (Eymen, 2007). ANOVA analizi sonucundaki anlamlı farklılığın derecesi ve yönünü tespit etmek için çoklu karşılaştırma testleri (Post Hoc) kullanılmıştır (Kayri, 2009:51-64).

Değişkenler arasındaki etki büyüklüğünün belirlenmesinde bağımsız değişken t testinde Cohen d (d), ANOVA analizinde ise eta-kare (η^2) etki büyüklüğü katsayısı hesaplanmıştır (Kılıç, 2014:44-46). Aralarında anlamlı farklılık bulunan değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetinin tespiti için parametrik test grubunda yer alan Pearson korelasyon analizleri kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2006). Pearson korelasyon değeri (r) -1 ve +1 arasında değer alır. Pearson korelasyon değeri; 0,01'den düşük ise ilişki yok, 0,01 ile 0,29 arasında düşük düzeyde ilişki, 0,30 ile 0,70 arasında orta düzeyde ilişki, 0,71 ile 0,99 arasında yüksek düzeyde ilişki ve 1,00 ise mükemmel ilişki olduğu ifade edilir (Büyüköztürk vd., 2006). Sonuçlar eksi değer ise bir değişken artarken diğeri azalma, pozitif değer ise bir değişken artarken diğeri de artma eğilimindedir şeklinde yorumlanır (Eymen, 2007). Verilerin değerlendirilmesinde %95 güven aralığı ve %5 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır (Özdamar vd., 1999).

Bu araştırma, Marmara Bölgesinde İSG hizmeti sunan birimlerde görev alan personellerin görüşleri ile sınırlıdır. Bu nedenle araştırma verileri bu evren-örneklem özellikleri ile sınırlı olup genellemeler yapılırken bu sınırlama dikkate alınmalıdır.

3. Araştırma Bulguları

Katılımcıların demografik özelliklerinin frekans (f) ve yüzdeleri (%) Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Demografik Özelliklerin Frekans ve Yüzdeleri

Demografik Özellikler		f	%
Çalışma Şekliniz	Tam Zamanlı	150	36,2
	Kısmi Zamanlı	264	63,8
Görev Yaptığınız İl	Çanakkale	180	43,5
	İstanbul	66	15,9
	Bursa	48	11,5
	Kocaeli	42	10,1
	Tekirdağ	18	4,4
	Balıkesir	17	4,1
	Sakarya	12	2,9
	Kırklareli	12	2,9
	Yalova	7	1,7
	Edirne	6	1,5
	Bilecik	6	1,5
Cinsiyet	Kadın	168	40,5
	Erkek	246	59,5
Medeni Durum	Evli	270	65,2
	Bekâr	144	34,8
Yaş	20-30 yaş aralığı	72	17,4
	31-40 yaş aralığı	186	44,9
	41-50 yaş aralığı	54	13,1
	51-60 yaş aralığı	72	17,4
	61-70 yaş aralığı	24	5,8
	71 yaş ve üzeri	6	1,4
Son Eğitim Düzeyi	İSG Alanında Ön Lisans	24	5,8
	İSG Alanı Dışında Ön Lisans	18	4,3
	İSG Alanında Lisans	24	5,8
	İSG Alanı Dışında Lisans	192	46,4
	İSG Alanında Yüksek Lisans	60	14,5
	İSG Alanı Dışında Yüksek Lisans	48	11,6
	İSG Alanında Doktora	18	4,3
	İSG Alanı Dışında Doktora	30	7,3
Mesleki Tecrübe	1 yıldan az	12	2,9
	1-3 yıl arası	54	13,0
	4-6 yıl arası	90	21,7
	7-9 yıl arası	60	14,5
	10 yıl ve üzeri	198	47,9
Sertifika Türü	İSG Teknikeri	6	1,4
	C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı	78	18,9
	B Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı	138	33,4
	A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı	90	21,8
	Diğer Sağlık Personeli	18	4,3
	İşyeri Hekimi	66	15,9

	Diğer (Akademisyen, Öğretmen, Danışman vb.)	18	4,3
İSG Hizmeti Verilen Çalışan Sayısı	0-50 arası	42	10,1
	51-100 arası	18	4,3
	101-250 arası	78	18,9
	251-500 arası	114	27,5
	501-1000 arası	90	21,8
	1001-5000 arası	60	14,5
	5000 üzeri	12	2,9

Tablo 1'e göre, katılımcıların 150'si (%36,2) tam zamanlı, 264'ü (%63,8) kısmi zamanlı olarak çalışmaktadır. Araştırmaya katılan personellerin 180'i (%43,5) Çanakkale, 66'sı (%15,9) İstanbul, 48'i (11,5) Bursa, 42'si (%10,1) Kocaeli, 18'i (%4,4) Tekirdağ, 17'si (%4,1) Balıkesir, 12'si (%2,9) Sakarya, 12'si (%2,9) Kırklareli, 7'si (%1,7) Yalova, 6'sı (%1,5) Edirne ve 6'sı (%1,5) Bilecik ilinde görev almaktadır. Katılımcıların 168'i (%40,5) kadın, 246'sı (%59,5) erkektir. Katılımcıların 270'i (%65,2) evli, 144'ü (%34,8) bekârdır. Katılımcıların 72'si (%17,4) 20-30 yaş aralığında, 186'sı (%44,9) 31-40 yaş aralığında, 54'ü (%13,1) 41-50 yaş aralığında, 72'si (%17,4) 51-60 yaş aralığında, 24'ü (%5,8) 61-70 yaş aralığındadır. Sadece 6 (%1,4) kişi 71 yaşın üzerindedir. Katılımcıların 24'ü (%5,8) İSG alanında ön lisans, 18'i (%4,3) İSG alanı dışında ön lisans, 24'ü (%5,8) İSG alanında lisans, 192'si (%46,4) İSG alanı dışında lisans, 60'ı (%14,5) İSG alanında yüksek lisans, 48'i (%11,6) İSG alanı dışında yüksek lisans, 18'i (4,3) İSG alanında doktora ve 30'u (%7,3) İSG alanı dışında doktora seviyesinde eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların 12'si (%2,9) 1 yıldan az, 54'ü (%13) 1-3 yıl arası, 90'ı (%21,7) 4-6 yıl arası, 60'ı (%14,5) 7-9 yıl arası ve 198'i (%47,9) 10 yıl üzeri mesleki tecrübeye sahiptir. Katılımcıların 312'si (%75,3) iş güvenliği ve 84'ü (%20,3) iş sağlığı alanında sertifikaya sahiptir. Katılımcıların 18'i (%4,4) sertifikaya sahip olmayan akademisyen, öğretmen, danışmanlardır. Katılımcıların 42'si (%10,1) 0-50, 18'i (%4,3) 51-100, 78'i (%18,9) 101-250, 114'ü (%27,5) 251-500, 90'ı (%21,8) 501-1000, 60'ı (%14,5) 1001-5000 ve 12'si (%2,9) 5000 üzeri personele sahip işyerinde İSG hizmeti vermektedir.

Katılımcıların anket sorularına verdikleri cevapların frekans, yüzde dağılımları, ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapmaları (Sd) Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Anket İfadelerine Verilen Yanıtların Frekans, Yüzde Dağılımları, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Soru No	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Ort.	Std. Sap.
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Soru 1	12	2,9	90	21,7	42	10,1	192	46,4	78	18,8	3,56	1,11
Soru 2	24	5,8	78	18,8	84	20,3	168	40,6	60	14,5	3,39	1,12
Soru 3	24	5,8	150	36,2	66	15,9	138	33,3	36	8,7	3,02	1,13
Soru 4	18	4,3	132	31,9	96	23,2	96	23,2	72	17,4	3,17	1,18
Soru 5	24	5,8	84	20,3	84	20,3	168	40,6	54	13,0	3,34	1,11
Soru 6	30	7,2	138	33,3	90	21,7	126	30,4	30	7,2	2,97	1,10
Soru 7	48	11,6	210	50,7	60	14,5	66	15,9	30	7,2	2,56	1,11
Soru 8	48	11,6	210	50,7	60	14,5	72	17,4	24	5,8	2,55	1,08
Soru 9	90	21,7	198	47,8	66	15,9	48	11,6	12	2,9	2,39	1,01
Soru 10	18	4,3	102	24,6	42	10,1	204	49,3	48	11,6	3,39	1,10
Soru 11	24	5,8	114	27,5	84	20,3	162	39,1	30	7,2	3,14	1,08
Soru 12	36	8,7	126	30,4	48	11,6	156	37,7	48	11,6	3,13	1,21
Soru 13	30	7,2	120	29,0	84	20,3	138	33,3	42	10,1	3,10	1,14
Soru 14	6	1,4	72	17,4	54	13,0	228	55,1	54	13,0	3,60	0,96
Soru 15	42	10,1	168	40,6	78	18,8	84	20,3	42	10,1	2,79	1,17
Soru 16	60	14,5	162	39,1	90	21,7	60	14,5	42	10,1	2,66	1,18
Soru 17	12	2,9	48	11,6	78	18,8	192	46,4	84	20,3	3,69	1,01
Soru 18	30	7,2	186	44,9	48	11,6	114	27,5	36	8,7	2,85	1,15
Soru 19	36	8,7	228	55,1	42	10,1	84	20,3	24	5,8	2,59	1,08
Soru 20	24	5,8	96	23,2	42	10,1	198	47,8	54	13,0	3,39	1,14
Soru 21	18	4,3	168	40,6	90	21,7	108	26,1	30	7,2	2,91	1,06
Soru 22	18	4,3	36	8,7	30	7,2	222	53,6	108	26,1	3,88	1,03
Soru 23	12	2,9	12	2,9	30	7,2	186	44,9	174	42,0	4,20	0,91
Soru 24	48	11,6	120	29,0	72	17,4	108	26,1	66	15,9	3,05	1,28
Soru 25	18	4,3	96	23,2	54	13,0	156	37,7	90	21,7	3,49	1,18
Soru 26	24	5,8	102	24,6	60	14,5	180	43,5	48	11,6	3,30	1,13
Soru 27	30	7,2	120	29,0	72	17,4	144	34,8	48	11,6	3,14	1,17
Soru 28	30	7,2	132	31,9	84	20,3	126	30,4	42	10,1	3,04	1,14
Soru 29	36	8,7	216	52,2	132	31,9	24	5,8	6	1,4	2,26	0,78
Soru 30	66	15,9	198	47,8	90	21,7	30	7,2	30	7,2	2,42	1,07
Soru 31	72	17,4	204	49,3	96	23,2	18	4,3	24	5,8	2,31	1,00
Soru 32	48	11,6	132	31,9	66	15,9	126	30,4	42	10,1	2,95	1,22
Soru 33	48	11,6	186	44,9	66	15,9	72	17,4	42	10,1	2,69	1,18

Tablo 2'ye göre, en yüksek ortalama değerine sahip ifadeler; "Soru-23 İşyeri hijyen kurallarına riayet COVID-19 salgın süreci öncesine göre artmıştır" ($\bar{X} = 4,20$) ve "Soru-17 Çalışma ortamının sağlık konusunda gözetim süreleri COVID-19 salgın süreci öncesine göre artmıştır" ($\bar{X} = 3,69$), en düşük ortalama değerine sahip ifadeler ise; "Soru-

29 Çalışma izni almadan gerçekleştirilen işlerin sayısı COVID-19 salgını süreci öncesine göre artmıştır" ($\bar{X} = 2,26$) ve "Soru-9 Raporlanan meslek hastalığı sayısı COVID-19 salgını süreci öncesine göre artmıştır" ($\bar{X} = 2,39$) dur.

Katılımcıların anket ifadelerine verdikleri yanıtların ortalamasının çalışma şekli, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre Bağımsız t-Testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Anket Ortalamasının Çalışma Şekli, Cinsiyet ve Medeni Durum Değişkenlerine Göre Bağımsız T-Testi Sonuçları

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Çalışma şekli	Tam zamanlı	150	3,16	0,90	1,87	0,06
	Kısmi zamanlı	264	3,00	0,58		
Cinsiyet	Kadın	168	3,06	0,66	0,08	0,93
	Erkek	246	3,05	0,75		
Medeni durum	Evli	270	3,06	0,68	0,08	0,93
	Bekâr	144	3,05	0,78		

Tablo 3'e göre çalışma şekli değişkeni incelendiğinde, tam zamanlı çalışanların ortalaması $\bar{X}=3,16$, kısmi zamanlı çalışanların ortalaması $\bar{X}=3,00$ 'dir. Yapılan t testine göre tam zamanlı ile kısmi zamanlı çalışanların ortalama değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($t= 1,87$; $p>0,05$). Cinsiyet değişkeni incelendiğinde, kadın çalışanların ortalaması $\bar{X}=3,06$, erkek çalışanların ortalaması $\bar{X}=3,05$ 'dir. Yapılan t testine göre kadın ile erkek çalışanların ortalama değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($t= 0,87$; $p>0,05$). Medeni durum değişkeni incelendiğinde, evli çalışanların ortalaması $\bar{X}=3,06$, bekar çalışanların ortalaması $\bar{X}=3,05$ 'dir. Yapılan t testine göre evli ile bekar çalışanların ortalama değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($t= 0,88$; $p>0,05$).

Katılımcıların anket sorularına verdikleri cevapların ortalamasının görev yapılan il değişkenine göre Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Anket Ortalamasının Görev Yapılan İl Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı fark
Gruplar arası	41,777	10	4,178	9,679	0,000*	0,19	3,4,6 > 1,2,5,9,10,11
Gruplar içi	173,946	403	0,432				

$p<0,05^*$ Gruplar: 1.Çanakkale, 2. İstanbul, 3. Bursa, 4. Kocaeli, 5. Tekirdağ, 6. Balıkesir, 7. Sakarya, 8. Kırklareli, 9. Yalova, 10. Edirne, 11. Bilecik

Tablo 4'e göre, anket ortalaması ile görev yapılan il değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir ($F=9,679$, $p < 0,05$). Anlamlı farkın hangi görev yapılan il

değişkeni arasında olduğunu anlamak için Games-Howell çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Anlamlı farkın Bursa, Kocaeli, Balıkesir illeri ile Çanakkale, İstanbul, Tekirdağ, Yalova, Edirne, Bilecik arasında Bursa, Kocaeli, Balıkesir illeri lehine olduğu tespit edilmiştir. Eta-kare etki büyüklüğü sonucuna göre tespit edilen anlamlılığın yüksek düzeyde ($\eta^2=0,19$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Anket Ortalamasının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı fark
Gruplar arası	5,827	5	1,165	2,265	0,047*	0,02	1>5
Gruplar içi	209,897	408	0,514				

p<0,05* Gruplar: 1. 31-40 yaş aralığı, 2. 41-50 yaş aralığı, 3. 51-60 yaş aralığı, 4. 61-70 yaş aralığı, 5. 71 yaş ve üzeri

Anket ortalaması ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir (F=2,265, p < 0,05). Gerçekleştirilen Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın 31-40 yaş aralığı ile 71 yaş ve üzeri arasında 31-40 yaş aralığı lehine olduğu görülmüştür. Eta-kare etki büyüklüğü sonucuna göre tespit edilen anlamlılığın düşük düzeyde ($\eta^2=0,02$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6: Anket Ortalamasının Son Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı fark
Gruplar arası	44,009	7	6,287	14,865	0,000*	0,20	5 >
Gruplar içi	171,714	406	0,423				1,2,3,4,6,7,8

p<0,05* Gruplar: 1. İSG Alanında Ön Lisans, 2. İSG Alanı Dışında Ön Lisans, 3. İSG Alanında Lisans, 4. İSG Alanı Dışında Lisans, 5. İSG Alanında Yüksek Lisans, 6. İSG Alanı Dışında Yüksek Lisans, 7. İSG Alanında Doktora, 8. İSG Alanı Dışında Doktora

Anket ortalaması ile son eğitim düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir (F=14,865, p < 0,05). Gerçekleştirilen Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın İSG alanında yüksek lisans eğitim seviyesi ile diğer gruplar arasında İSG alanında yüksek lisans eğitim seviyesi lehine olduğu tespit edilmiştir. Eta-kare etki büyüklüğü sonucuna göre tespit edilen anlamlılığın yüksek düzeyde ($\eta^2=0,20$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Anket Ortalamasının Mesleki Tecrübe Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı fark
Gruplar arası	5,970	4	1,492	2,910	0,021*	0,02	5 > 1
Gruplar içi	209,754	409	0,513				

p<0,05* Gruplar: 1. 1 yıldan az, 2. 1-3 yıl arası, 3. 4-6 yıl arası, 4. 7-9 yıl arası, 5. 10 yıl ve üzeri

Anket ortalaması ile mesleki tecrübe değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir ($F=2,910$, $p < 0,05$). Gerçekleştirilen Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın 10 yıl ve üzeri ile 1 yıldan az arasında 10 yıl ve üzeri mesleki tecrübe süresi lehine olduğu görülmüştür. Eta-kare etki büyüklüğü sonucuna göre tespit edilen anlamlılığın düşük düzeyde ($\eta^2=0,02$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Anket Ortalamasının Sertifika Türü Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı fark
Gruplar arası	15,294	6	2,549	5,176	0,000*	0,07	1 > 2,3,4
Gruplar içi	200,429	407	0,492				5 > 6

$p < 0,05^*$ Gruplar: 1. İSG Teknikeri, 2. C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, 3. B Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, 4. A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı, 5. Diğer Sağlık Personeli, 6. İşyeri Hekimi, 7. Diğer (Akademisyen, Öğretmen, Danışman vb.)

Anket ortalaması ile sertifika türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir ($F=5,176$, $p < 0,05$). Gerçekleştirilen Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın İSG Teknikeri ile C Sınıfı İGU, B Sınıfı İGU ve A Sınıfı İGU arasında İSG Teknikeri lehine, Diğer Sağlık Personeli ile İşyeri Hekimi arasında Diğer Sağlık Personeli lehine olduğu görülmüştür. Eta-kare etki büyüklüğü sonucuna göre tespit edilen anlamlılığın orta düzeyde ($\eta^2=0,07$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9: Anket Ortalamasının Hizmet Verilen İşyerindeki Çalışan Sayısı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı fark
Gruplar arası	49,691	6	8,282	20,301	0,000*	0,23	6 > 1,2,3,4,5
Gruplar içi	166,033	407	0,408				

$p < 0,05^*$ Gruplar: 1. 0-50 arası, 2. 51-100 arası, 3. 101-250 arası, 4. 251-500 arası, 5. 501-1000 arası, 6. 1001-5000 arası, 7. 5000 üzeri

Anket ortalaması ile hizmet verilen işyerindeki çalışan sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir ($F=20,301$, $p < 0,05$). Gerçekleştirilen Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlı farkın 1001-5000 arası ile diğer gruplar arasında 1001-5000 arası çalışanı bulunan işyeri lehine olduğu görülmüştür. Eta-kare etki büyüklüğü sonucuna göre tespit edilen anlamlılığın yüksek düzeyde ($\eta^2=0,23$) olduğu tespit edilmiştir.

Ölçek alt boyutlarına ait güvenilirlik, açıklanan varyans, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Ölçek Alt Boyutlarının İstatistikleri

Alt Boyut	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha Güvenirlilik Katsayısı	Varyans	Ortalama	Standard Sapma
Çalışanın İSG Konusunda Geri Bildirimleri	11	0,889	43,296	2,87	0,74
Çalışanın Eğitimi	6	0,877	7,967	2,99	0,88
Sağlık Gözetimi	4	0,718	5,826	3,71	0,78
Ortam Ölçümleri	4	0,898	4,691	2,59	0,98
İşveren İSG'ye Bakış Açısı	3	0,863	4,285	3,32	0,99
Çalışanın İSG'ye Bakış Açısı	3	0,844	3,812	3,16	0,99
İSG Kültürü	2	0,805	3,392	3,39	1,06

0,6 < α < 0,9= Oldukça Güvenilir (Tavşancıl, 2019)

Tablo 10'a göre, tüm alt boyutların ($\alpha=0,718-0,898$) oldukça güvenilir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

COVID-19 salgın sürecindeki İSG hizmetleri anketinin alt boyutları (çalışanın İSG konusunda geri bildirimleri, çalışanın eğitimi, sağlık gözetimi, ortam ölçümleri, işverenin İSG'ye bakış açısı, çalışanın İSG'ye bakış açısı, İSG kültürü) ile korelasyon sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Alt Boyutlar ile Anket Ortalaması Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	
1- Anket Ortalama	r	1	0,941	0,843	0,724	0,833	0,792	0,710	0,754
	p	-	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
2- Çalışanın İSG Konusunda Geri Bildirimleri	r		1	0,751	0,590	0,746	0,709	0,640	0,661
	p		-	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
3- Çalışanın Eğitimi	r			1	0,598	0,648	0,550	0,408	0,626
	p			-	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
4- Sağlık Gözetimi	r				1	0,545	0,473	0,416	0,610
	p				-	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
5- Ortam Ölçümleri	r					1	0,594	0,529	0,611
	p					-	0,000*	0,000*	0,000*
6- İşverenin İSG'ye Bakış Açısı	r						1	0,753	0,511
	p						-	0,000*	0,000*
7- Çalışanın İSG'ye Bakış Açısı	r							1	0,421
	p							-	0,000*
8- İSG Kültürü	r								1
	p								-

*=p<0,05, r= Korelasyon, p=Anlamlılık değeri

Tablo 11'e göre, COVID-19 salgın sürecindeki İSG hizmetlerinin kalitesi ile alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Korelasyonu ile ölçülmüştür. COVID-19 salgın sürecindeki İSG hizmetlerinin kalitesi; çalışanın İSG konusunda geri bildirimleri ($r=941$, $p < 0,05$), çalışanın eğitimi ($r=843$, $p < 0,05$), sağlık gözetimi ($r=724$, $p < 0,05$), ortam ölçümleri ($r=833$, $p < 0,05$), işverenin İSG'ye bakış açısı ($r=792$, $p < 0,05$), çalışanın İSG'ye bakış açısı ($r=710$, $p < 0,05$) ve İSG kültürü ($r=754$, $p < 0,05$) parametreler arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4. Tartışma

Anket ifadelerinin ortalamaları incelendiğinde; en yüksek ortalaması olan ifade "İşyeri hijyen kurallarına riayet COVID-19 salgın süreci öncesine göre artmıştır" ($\bar{X} = 4,20$) ve en düşük ortalaması olan ifade "Çalışma izni almadan gerçekleştirilen işlerin sayısı COVID-19 salgın süreci öncesine göre artmıştır" ($\bar{X} = 2,26$) dır.

Katılımcıların anket sorularına verdikleri cevaplar incelendiğinde; 61-70 yaş aralığında olan, İSG alanında doktora derecesine sahip, 10 yıl ve üzeri mesleki tecrübesi olan, A sınıfı İGU sertifikasına sahip, 101-250 arası çalışanın bulunduğu ve Balıkesir ilinde görev yapan personellerin COVID-19 salgınında sunulan İSG hizmetlerine yönelik diğer gruplardaki personellere göre daha pozitif tutum içinde olduğu tespit edilmiştir. Etki büyüklüğü analizine göre de COVID-19 salgınının İSG hizmetlerinin etkilenmesinde; yaş ve mesleki tecrübe süresi değişkeninin düşük, sertifika türü değişkeninin orta, görev yapılan il, son eğitim düzeyi ve hizmet verilen işyerindeki çalışan sayısı değişkeninin yüksek derecede etkili olduğu söylenebilir. Pearson Korelasyon analizi sonuçlarına göre; tüm alt boyutlar ile COVID-19 salgın sürecindeki İSG hizmetlerinin kalitesi arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Hasanhanoglu (2020:11-27), COVID-19 salgınına yönelik İSG kapsamında işletmeler tarafından alınması gereken başlıca önlemleri; risk değerlendirmesi ve acil durum planlarının revize edilmesi, biyolojik saldırılara ve salgınlara karşı koyma planının hazırlanması, mühendislik kontrollerinin artırılması ve kayıt altına alınması, işyeri sağlık gözetimi ve kontrollerinin rutin olarak sağlanması, salgınlara özgü kişisel koruyucu donanımların kullanılması ve salgınlara özel eğitimlerin verilmesi olarak tanımlamıştır. Ateş (2020:161-179) ise işverenlerin alması gereken başlıca önlemleri; ortak kullanım alanlarının titizlikle temizlenmesi, toplu eğitimler yerine bireysel eğitimler verilmesi, tek kullanımlık karton bardaklar ile çay, kahve servislerinin yapılması, konferans ve toplantıların telekonferans yöntemi ile gerçekleştirilmesi, 20 yaş altı ve 60 yaş üzeri ile gebe ve emziren çalışanlar için ayrı çalışma planlarının belirlenmesi olarak tanımlamıştır. Benzer şekilde bu çalışma da COVID-19 salgın sürecinin işyeri İSG kültürünü (Faktör-8) yüksek derecede ve olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Nowacki, Grabowska ve Lakomy (2020:104935), Polonya'da işletmelerde görevli İSG personelleri ile COVID-19 salgını sırasındaki İSG hizmetlerinin değerlendirilmesi amacıyla bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda işletmelerin %30'unun mesleki risk değerlendirmesini, %40'ının ise güvenlik talimatlarını güncellediğini raporlamıştır. Ayrıca çalışanların İSG alanında geri bildirim oranının %76'dan %93'e yükseldiğini belirtmiştir. Benzer şekilde bu çalışma da COVID-19 salgın sürecinin çalışan İSG konusunda geri bildirimlerini yüksek derecede ve olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Aksoy ve Mamatoğlu (2020:26-37), personellerin ve çalışma ortamının COVID-19 salgınından korunması için firma sahiplerinin uygulanabilir ve sürekliliği olan önlemler alma konusunda istekli olduklarını raporlamıştır. Ayrıca personellerin İSG konularına salgın öncesi döneme göre daha sıcak baktıkları ve güvenli davranışa daha meyilli olduklarını da raporlamıştır. Baycık, Türkşen ve Dinç (2020:17-32), işverenlerin COVID-19 riskine karşı özellikle el hijyeni için ek önlemler aldığını raporlamıştır. Benzer şekilde bu çalışma da COVID-19 salgın sürecinin işverenlerin ve çalışanların İSG'ye bakış açısını yüksek derecede ve olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Aksoy ve Mamatoğlu (2020:26-37), COVID-19 salgın riskine karşın görsel ve yazılı bilgilendirmelerin artmasına rağmen eğitimlerin azaltıldığını raporlamıştır. İSG de yüz yüze ve uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada uzaktan eğitim modelinin çalışanların bilgi alımı konusunda daha etkili olduğunu raporlamıştır (Dalyan, Dalyan, Öztürk ve Pişkin, 2021:2019-228). COVID-19 salgın döneminde İSG eğitimlerinin uzaktan eğitim metodu ile verilmesi bulaş riskini azaltabilecek önlemlerden sayılabilir. Baycık, Türkşen ve Dinç (2020:17-32), araştırmalarında çalışanların %53,70'i, işverenlerin ise % 62,80'nin işyerinde COVID-19 salgın süreci hakkında afiş, broşür, ilan, e-mail vb. iletişim kanalları ile bilgilendirme yapıldığını raporlamıştır. Ayrıca çalışanların %15,43'ünün COVID-19 salgını hakkında özel olarak eğitim aldıklarını raporlamıştır. Bu çalışma da çalışanların eğitime katılımı ve ilgisinin COVID-19 salgın süreci öncesine göre pozitif yönde arttığı belirlenmiştir. Ayrıca COVID-19 salgını özelinde verilen ek spesifik eğitimlere katılım oranının, COVID-19 salgın süreci öncesinde verilen standart İSG eğitimlerine katılımdan daha fazla olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

COVID-19 salgınında işyerlerine sunulan İSG hizmetlerine etkisinin tespit edilmesi ve olası sorunlara çözüm önerileri için Marmara Bölgesinde İSG biriminde görevli 414 personele uygulanan anket SPSS 24,0 programıyla analiz edilmiştir. Anket ölçeğinin güvenilirlik analizi $\alpha=0,958$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada edinilen bilgiler literatürdeki diğer araştırmalar ile karşılaştırılmış ve işyerlerine verilen İSG hizmetlerindeki sorunların aşılmasına yardımcı olacak öneriler sunulmuştur.

Araştırma verileri salgın döneminde personellerin hijyen kurallarına daha bağlı olduğunu göstermiş olmasına rağmen hijyene dikkat edilmesi personeller üzerinde psikolojik baskı da oluşturmuştur. Bu sebeple İşyerlerinde psikososyal desteğe yönelik uygulamalı eğitimlerin verilmesi ile personellerin çalışma psikolojisine destek olacağı düşünülmektedir. Ayrıca salgın sürecinin etkisiyle çalışanların çalışma izin sistemine olumlu açıdan yöneldiği belirlenmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çalışma izin prosedürlerinin daha etkin kullanılmasına yönelik eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.

Çalışmada kullanılan ölçeğin COVID-19 ve diğer salgınların İSG hizmetlerine etkisinin değerlendirilmesine katkı sağlaması amacıyla sektörel bazda da uygulanabilir. Salgın hastalıkların etki ettiği sektörlerin (gıda, sağlık vb.) karşılaştırılması sistemin geliştirilmesi açısından önerilmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, Ş. ve Mamatoğlu, N. (2020). "COVID-19 salgın döneminde örgütlerde güvenlik ikliminin iş güvenliği uzmanları perspektifinden değerlendirilmesi". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2, 26-37.
- Arslan Durmuş, S. (2020). "COVID-19'un İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bakımından Değerlendirilmesi". *İstanbul Hukuk Mecmuası*. 78(2), 363-393. doi: <https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.2.0004>
- Ateş, Z. G. (2020). "COVID-19'un İşvereninin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Alması Gereken Önlemlere Etkisi". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Covid-19 Hukuk Özel Sayısı, 161-179.
- Baycık, G., Türksen, Ö. & Dinç, İ. Ç. (2021). "COVID-19 Salgınında Alınması Gereken İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemleri". *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*. 11(1), 17-32. doi: <https://doi.org/10.32331/sgd.952506>
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2006). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dalyan, H., Dalyan, O., Öztürk, Ö. F. & Pişkin, M. (2021). "İş Sağlığı ve Güvenliğinde Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması". *Karalmas Journal of Occupational Health and Safety*. 5(3), 219-228. doi: <https://doi.org/10.33720/kisgd.1009459>
- Dalyan, O. ve Pişkin, M. (2021). *İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi ve Tehlike Algıları*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Eymen, E. (2007). *SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri*. Ankara: İstatistik Merkezi.
- Fargnoli, M. & Lombardi, M. (2021). "Safety Climate and the Impact of the COVID-19 Pandemic: An Investigation on Safety Perceptions Among Farmers in Italy". *Safety*. 7(3), 52. doi: <https://doi.org/10.3390/safety7030052>
- Hasanhanoğlu, C. (2020). "COVID-19'un İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında İşletmeler Üzerine Etkileri". *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*. 4(10), 11-27.
- İSG-KATİP (2022). Yetkili Firma ve Kurumlar, Sertifika Sayısı. Web: <https://isgkatip.csgb.gov.tr/Logout.aspx> (Erişim: 01 Mart 2022).
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kayri, M. (2009). "Araştırmalarda Gruplar Arası Farkın Belirlenmesine Yönelik Çoklu Karşılaştırma (Post-Hoc) Teknikleri". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19(1), 51-64.
- Kılıç, S. (2014). "Etki Büyüklüğü". *Journal of Mood Disorders*. 4(1), 44-46. doi: <https://doi.org/10.5455/jmood.20140228012836>

- Krejcie, V. R. & Morgan, W. D. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". **Educational and Psychological Measurement**. 30(3), 607-610. doi: <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Nowacki, K., Grabowska, S. & Lakomy, K. (2020). "Activities of Employers and OHS Services During the Developing COVID-19 Epidemic in Poland". **Safety Science**. 131, 104935. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2020.104935>
- Özdamar, K., Odabaşı, Y., Hoşcan, Y., Bir, A. A., Kırcaali-İftar, G., Özmen, A. ve Uzuner, Y. (1999). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2019). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Uzaktan Çalışma Yönetmeliği. (2021). T.C. Resmi Gazete (31419, 10 Mart 2021).
- Yıldız, S. (2017). "Sosyal Bilimlerde Örnekleme Sorunu: Nicel Ve Nitel Paradigmalarından Örnekleme Kuramına Bütüncül Bir Bakış". **Kesit Akademi Dergisi**. 3(11), 421-442. doi: <https://doi.org/10.18020/kesit.1279>